

هدایت شغلی و حرفه‌ای دانش آموزان

نسرین خیاطی



مقدمه

با توسعه و گسترش راهنمایی تحصیلی در مدارس کشور ما، لزوم راهنمایی شغلی و حرفه‌ای روز به روز بیشتر احساس می‌شود. راهنمایی شغلی، حرفه‌ای چندان جدا از راهنمایی تحصیلی نیست و می‌تواند نهضت جدیدی را در زمینه راهنمایی و مشاوره در مدارس پدید آورد.

یکی از وظایف مشاور آن است که به مراجع کمک می‌نماید تا خود را بشناسد و با توجه به خصوصیات شخصی تصمیمات مناسب در زمینه‌های گوناگون اتخاذ نماید. در مورد راهنمایی شغلی و حرفه‌ای نیز شناسایی خصوصیات شخصی دانش‌آموزان و آگاهی از بازار مشاغل به کمک مشاور انجام می‌گیرد. از طریق راهنمایی شغلی و حرفه‌ای دانش‌آموز تصمیمی را اتخاذ می‌نماید، آن را بررسی

می‌کند و پس از تأیید به مرحله عمل درمی‌آورد. دانش‌آموزی که برای راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه‌ای مراجعه می‌کند با نوعی مشکل شغلی و حرفه‌ای مواجه است. دانش‌آموز ممکن است قصد شناسایی خصوصیات شخصی در ارتباط با مشاغل را داشته باشد و یا اینکه بخواهد اطلاعاتی درباره انواع و اقسام مشاغل مورد علاقه خود به دست آورد. مشاور شغلی و حرفه‌ای به دانش‌آموز کمک می‌کند تا براساس اطلاعات و شناسایی‌های حاصله از جریان مشاوره بتواند مناسب‌ترین و عاقلانه‌ترین تصمیم را درباره آینده خود انتخاب نماید. تصمیم‌گیری زمانی عاقلانه و مناسب خواهد بود که فرد از توانایی‌ها و محدودیت‌هایش آگاه گردد و امکانات شغلی جامعه را بشناسد.

مشاور علاوه بر اطلاع از فنون و روش‌های مشاوره باید قوه تشخیص و قضاوت صحیح را نیز دارا باشد و بداند که چه موقع و چگونه اطلاعات شغلی و حرفه‌ای را در دسترس مراجع قرار دهد.

«هدفهای راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه‌ای در دبیرستان»

راهنمایی و مشاوره در دوره دبیرستان تا حدود زیادی حالت شغلی و حرفه‌ای به خود می‌گیرد. زیرا دانش‌آموز به انتخاب شغل نزدیک‌تر می‌شود. می‌توان گفت راهنمایی شغلی در دوره دبیرستان دارای دو هدف اصلی است:

۱- فراهم آوردن امکانات و موقعیتی که دانش‌آموز با خودشناسی و حرفه‌شناسی کامل‌تر و دقیق‌تر طرح‌ریزی حرفه‌ای را

دنبال نماید و مشکلات موجود در انتخاب شغل را مرتفع سازد.

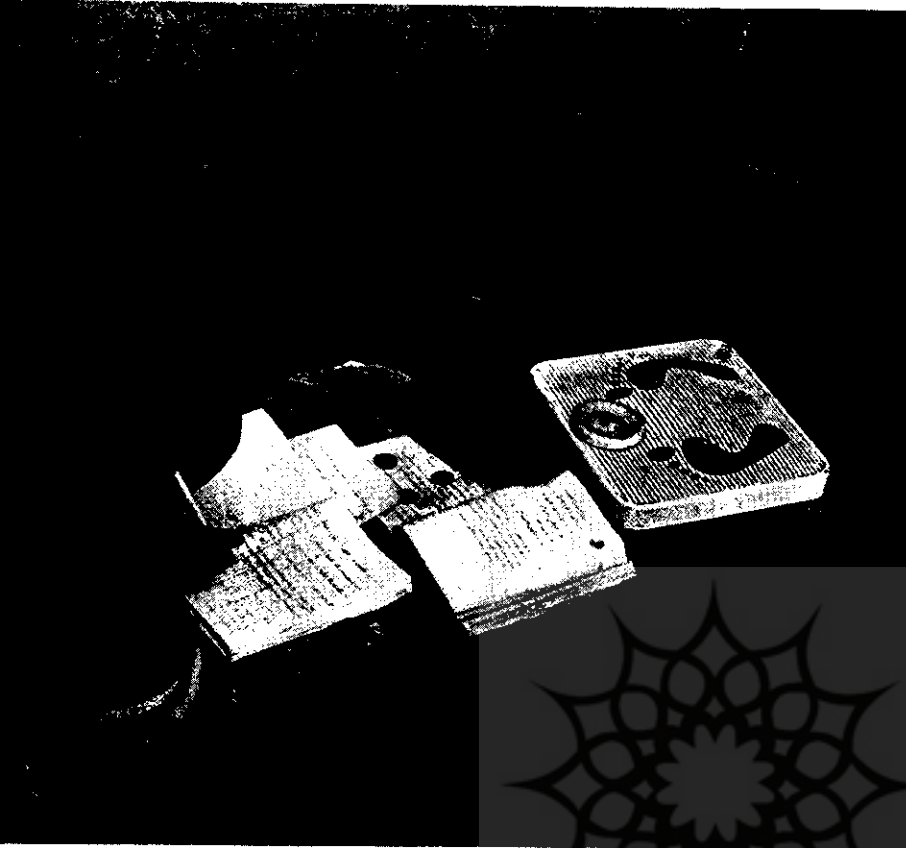
مشاوره با استفاده از روش‌های متنوع دانش‌آموز را در این دوره تشویق می‌کند به تفکر و بحث درباره مشاغل بپردازد و شغلی را انتخاب نماید. با استفاده از راهنمایی و مشاوره فردی و گروهی به دانش‌آموز کمک می‌شود تا از حالت بلاتکلیفی و بی‌تصمیمی در انتخاب شغل در رشته تحصیلی رهایی یابد.

چون راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه‌ای در این دوره بیشتر با عمل همراه است، لذا دانش‌آموز باید طرح‌ریزی حرفه‌ای خود را به مرحله عمل درآورد و در دفع نواقص آن بکوشد.

۲- در این دوره باید اطلاعات دقیق‌تری درباره نتایج آزمون‌های روانی، شناسایی مشاغل متعدد و امکانات و فرصت‌های استخدامی در دسترس دانش‌آموزان قرار گیرد. بطور خلاصه مجموعه فعالیت‌های راهنمایی شغلی و حرفه‌ای که در این دوره انجام می‌پذیرد باید دانش‌آموز را برای انتخاب شغل و یا رشته تحصیلی مناسب دانشگاهی که منجر به انتخاب شغل خواهد شد آماده نماید. برای اینکه اطلاعات ارائه شده قابل استفاده باشد باید اصول ارائه و جمع‌آوری اطلاعات شغلی و حرفه‌ای در آنها رعایت گردد. لازم به یادآوری است که اطلاعات شغلی باید در اختیار تمام دانش‌آموزان مدرسه قرار گیرد و دانش‌آموزانی که علاقه و یا نیاز بیشتری به راهنمایی دارند می‌توانند به‌طور اختصاصی با مشاور مدرسه درباره مشاغل مورد نظر به بحث و گفتگو بپردازند.

«روش‌های ارائه اطلاعات شغلی و حرفه‌ای»

هر مشاوره در مشاوره شغلی و حرفه‌ای و در ارائه اطلاعات از روش خاصی که با اعتقادات شخصی مشاور سازگار و با موقعیت مورد بحث هماهنگ باشد، استفاده می‌نماید. روش‌های مشاوره شغلی و حرفه‌ای متنوعند و مشاور می‌تواند هر



راه‌حل و پیشنهاد، جزف و مشاغل مختلف جلسه مشاوره شغلی و حرفه‌ای و یا ارائه اطلاعات را در جهت هدف‌های از قبل تعیین شده پیش می‌برد. سعی مشاور بر آن است که مراجع به بینش و بصیرت کافی نائل آید و انتخاب مناسب را انجام دهد. مدیریت و رهبری جلسه و ابتکار عمل به مقدار زیادی در دست مشاور است و مراجع تا حدودی دنباله‌رو می‌باشد.

۲- در روش سوم مشاور انعطاف‌پذیری بیشتری دارد و به اقتضای موقعیت و نوع مشکل شیوه مناسب - مستقیم و یا انتخابی - را به کار می‌بندد. در این حالت به موقع به احساسات مراجع توجه می‌شود و در موقع مقتضی پیشنهاد جزف و مشاغل نیز انجام می‌گیرد و حتی در پایان جلسه برای مراجع تکلیف نیز تعیین می‌گردد تا برای دفعه آینده انجام دهد.

مشاور در انتخاب روش مشاوره آزاد است ولی باید روشی به کار بندد که مراجع را

روشی را که مناسب‌تر تشخیص می‌دهد انتخاب و اجرا نماید. روش‌ها عبارتند از:

۱- گروهی از مشاوران در جریان مشاوره شغلی و حرفه‌ای و در ارائه اطلاعات شغلی، فعالیت خود را به حداقل کاهش می‌دهند و در مقابل از مراجع می‌خواهند که مقدار زیادی از گفتار و بحث و فعالیت جلسه را به عهده گیرد. این گروه از مشاوران توجه زیادی به احساسات مراجع می‌نمایند و سعی دارند جلسه را با روش غیرمستقیم اداره نمایند. در چنین حالتی مشاور با حداقل گفتار سعی دارد حداکثر نتیجه را از جلسه مشاوره اتخاذ نماید. مشاور در چنین روشی از ارائه هرگونه راه حل و پیشنهاد مشاغل در جلسه مشاوره خودداری خواهد کرد.

۲- در روش دوم مشاور مقدار زیادی از فعالیت جلسه را برعهده می‌گیرد و به‌طور مستقیم به اداره جلسه می‌پردازد. مشاور از طریق پرسش و تعبیر و تفسیر و نیز ارائه

در حداقل زمان به هدف‌های تعیین شده برساند. چون مشاور آشنایی بیشتری با حرف و مشاغل دارد و اطلاعاتش در زمینه‌های مختلف شغلی و حرفه‌ای از مراجع بیشتر است. لذا معمولاً در مشاوره شغلی و در ارائه اطلاعات، روش مستقیم بیشتر از غیرمستقیم مورد استفاده قرار می‌گیرد.

«نقش مشاور در ارائه اطلاعات شغلی»

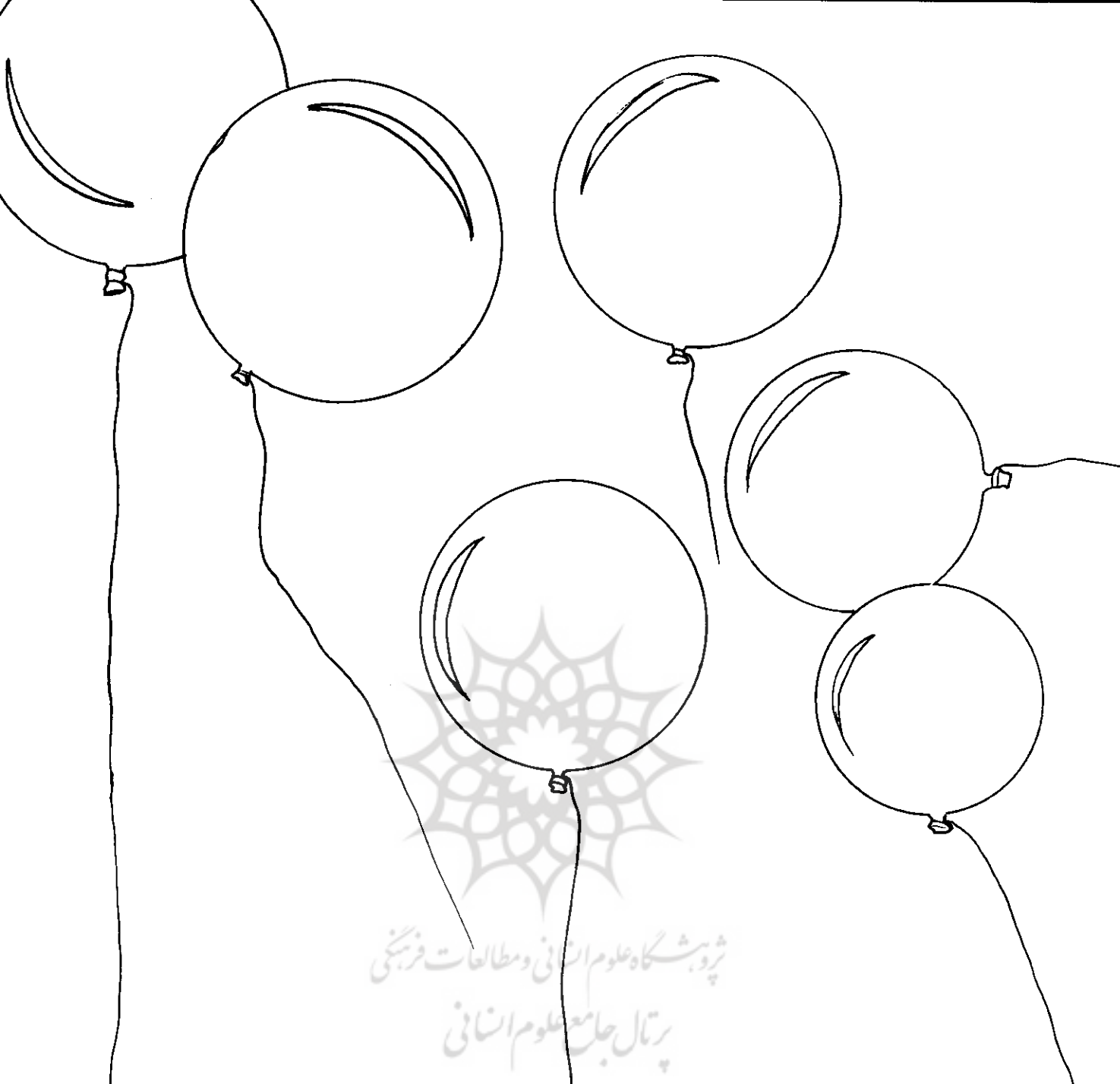
نقش اصلی و اساسی مشاور آن است که به مراجع کمک کند تا براساس اطلاعات شغلی و حرفه‌ای دقیق و معتبری که ارائه گردیده تصمیم مناسبی اتخاذ نماید. مشاور هیچگاه شخصاً به جای مراجع شغلی را

انتخاب نمی‌کند. بلکه مشاور فقط جریان تصمیم‌گیری مراجع را تسریع و دقیق‌تر می‌نماید. در راهنمایی شغلی و حرفه‌ای مراجع و مشاور تماماً به جمع‌آوری اطلاعات شغلی و حرفه‌ای اقدام می‌کنند. اطلاعات شغلی و حرفه‌ای از منابع متعدد و گوناگون گردآوری می‌شوند و تهیه آن به تلاش و فعالیت نیاز ندارد. مراجع با کمک مشاور صحت و یا سقم اطلاعات شغلی جمع‌آوری شده را بررسی نموده و کاربرد اطلاعات را در تصمیم‌گیری شغلی تعیین می‌نماید. مشاور برای آنکه بتواند مراجع را در تصمیم‌گیری شغلی یاری دهد، باید

علاوه بر دسترسی به اطلاعات شغلی و حرفه‌ای به منابع اطلاعاتی نیز توجه نماید:

- ۱- شناسایی زمینه قبلی و توقعات مراجع مشاور باید به شناخت عوامل خانوادگی و محیطی مراجع اقدام نماید و رابطه مراجع با دیگران و نیز نوع خودپنداری حرفه‌ای مراجع را کشف نماید.
- ۲- شناسایی نظام آموزشی کشور - مشاور مدرسه باید با نظام آموزشی موجود در مدارس و برنامه‌های آن کاملاً آشنا باشد.
- ۳- شناسایی آموزش‌های حرفه‌ای - گاهی لازم و ضروری است که مشاور از





پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

آزمون‌های استعداد و پرسش‌نامه‌های رغبت استفاده نماید. لذا هر مشاور باید آزمون‌های حرفه‌ای را بشناسد و چگونگی اجرای آنها را بداند و با نحوه نمره‌گذاری و تعبیر و تفسیر آزمون‌های آشنا باشد و بتواند از آنها در جهت کمک به مراجع بهره‌برداری نماید.

۴ - شناخت بازار کار - مشاور باید از بازار کار مطلع بوده و با مؤسسات استخدام کننده و نحوه استخدام آنها آشنا باشد تا در صورت لزوم بتواند مراجعانی را که قصد استخدام دارند کمک نماید. مشاور باید با مطالعه تاریخچه هر شغل و سیر تکاملی جامعه بتواند آینده هر شغل را

حدس بزند و نتیجه را با مراجع درمیان بگذارد. توصیه می‌شود در هر مدرسه و همچنین در جامعه مراکزی به‌وجود آید که اطلاعات لازم و ضروری درباره مشاغل و فرصت‌های استخدامی را تهیه و چاپ و در دسترس دانش‌آموزان و عموم داوطلبان ورود به حرف و مشاغل مختلف قرار دهد.